

Despre opera literara Patul lui Procust de Camil Petrescu

"In romanele lui Camil Petrescu, pe cerul iubirii - mai mult orgoliu decat pasiune - steaua fericirii nu arde."

N. Manolescu

Aparitia celui de al doilea roman (1933) al lui Camil Petrescu, la scurta vreme de primul succes obtinut prin Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi, a insemnat un eveniment cu totul deosebit, novator, in fundamentarea romanului romanesc modern.

Admiratia lui Camil Petrescu pentru scriitorul francez Marcel Proust si influenta acestuia asupra sa au fost exprimate de el de la inceput si comentate indelung de specialisti.

Prin Patul lui Procust patrunde in literatura noastra prima influenta identificabila a artei literare a lui Marcel Proust (T. Vianu). Exprimarea adevarului in literatura este norma morala fundamentala a lui Camil Petrescu. Autenticitatea si substantialitatea, realitatea inteleasa ca flux al constiintei ("Eu nu pot vorbi onest decat la persoana intai") il situeaza pe Camil Petrescu ca un scriitor de prima marime in innoirea formulelor estetice ale romanului romanesc, in sincronizarea cu spiritul european. Cel mai relevant din acest punct de vedere este Patul lui- Procust, care e "o forma de garantare a autenticitatii realitatii si impresiilor, inraurita de Stendhal si de Gide, creatorii "dosarului de existente"" (N. Manolescu).

Tehnica romanului. Compozitia.

Tudor Vianu subliniaza faptul ca "tehnica Patului lui Procust este aceea a relativismului modern".

Consecvent ideii conform careia "sa nu descrii decat ceea ce vezi, ceea ce auzi - singura realitate pe care o pot povesti", cartea este scrisa la persoana intai, realizandu-se perspectiva unica asupra evenimentelor.

Daca in Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi, naratorul-personaj era o singura constiinta, care filtra evenimentele, in Patul lui Procust tehnica e complexa. Camil Petrescu largeste sfera de observare a realitatii prin prezentarea unor marturii deosebite, fiind astfel un "perspectivist" (T. Vianu).

Romanul nu urmeaza drumul clasic, traditional, al nararii succesive, deci nu se poate povesti.

Patul lui Procust se compune din doua confesiuni ale unor personaje deosebite relativ la aceleasi evenimente: trei scrisori ale doamnei T. catre autor si jurnalul lui Fred Vasilescu (in care sunt incluse si scrisorile lui G. D. Ladima, Doamna T., Emilia Rachitaru, Penciuлесcu, Cibanoiu, procurorul, prieteni sau cunoscuti), dar si prin prisma autorului, care este si el protagonist si isi expune ideile cu privire la literatura in subsolul paginilor. Realitatea se dezvaluie din aceste

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

unghiuri diferite de vedere, ca o reflectare a relatiilor umane.

Fundalul social al romanului indica Romania de dupa primul razboi mondial, privita prin coordonate esentiale pentru scriitor: afacerismul, parlamentarismul, intelectualitatea, viata mondena (ca si in Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi).

Pe acest fundal se desfasoara realitatea afectiva a fiecarui personaj reflectata diferit in constiinte: Emilia vazuta de Ladima, de Fred; Ladima privit de Emilia, de doamna T., de Fred Vasilescu; Fred urmarit de Emilia, de doamna T., de Valeria si de el insusi. Un eu se defineste prin altul.

Prin Patul lui Procust, Camil Petrescu continua problematica sa preferata, fundamentala: drama iubirii, drama intelectualului: personajele se definesc, in esenta lor, prin neputinta de realizare prin comunicare (si pe plan erotic si in planul existentei sociale), ele au o existenta paralela. Astfel, Fred o iubeste pe doamna T., dar nu isi marturiseste dragostea; Fred o dispretuieste pe Emilia, dar o accepta pentru a lua date despre Ladima; doamnei T. ii repugna D., dar il accepta chiar si in intimitate.

Ca dosar de existente, romanul nu are un personaj principal. Cele mai multe dintre ele sunt nenominalizate. (Doamna T., D., X.), numele lor integral il aflam pe parcurs (subliniindu-se relativizarea).

Personajele sunt realizate prin reflectarea lor in mai multe constiinte. Ele se constituie antitetic, impletindu-si destinele.

Poet si gazetar intransigent, devenit incomod prin corectitudine si onestitate, avid de adevar si dreptate, nerealizat social, orgolios si lucid, fara simtul realitatii, Ladima traieste, autoiluzionandu-se, in lumea ideilor pure, fiind un inadaptat. Personalitatea lui Ladima se contureaza din mai multe perspective: Ladima e vazut de Fred ca un om misterios, grav, pedant de bine crescut, om de superioritate intelectuala; privind o fotografie a acestuia, la Emilia, Fred e surprins ca un om ca Ladima poate sa scrie unei astfel de femei (vulgare, total inferioara acestuia). Emilia vorbeste despre Ladima cu compatimire: "saracul, era mereu necajit, si atunci mustata ii cadea pe gura"; pentru ea, el este un "netot", avea "aerul unui profesor inacrit, de geografie, de provincie"; demodat, arata ca "un tata".

Pentru Nae Gheorghidiu si Tanase Vasilescu este insignifiant, "un om de paie", pana cand scrie un articol care deranjeaza pe oamenii de afaceri.

Poet si gazetar la Veacul, de un "curaj aspru", Ladima scria cu infrigurare, surprinzand interesul si atentia publicului. In scandalul iscat cu Nae Gheorghidiu pentru articolul care dezvaluia afaceri veroase, Ladima raspunde deschis, crezand in sinceritatea scrisului gazetaresc: "Eu sunt un om care scrie... si daca nu scriu ceea ce gandesc, de ce sa mai scriu? Nu pot altfel!" si demisioneaza.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Amanunte despre articolul lui Ladima aflam din subsolul cartii, pe cateva pagini. Ladima nu poate scrie "doua randuri", daca nu vin "dintr-o convingere adanca" Strabate aici insasi conceptia scriitorului, preocupat constant de problema intelectualului, a omului care gandeste, care are ceva de spus.

si moartea lui Ladima (sinuciderea) e motivata din mai multe cauze: a femeilor vulgare (Fred), a doamnei T. (avocatul), pentru ca Ladima isi pierduse credinta in Dumnezeu (Cibanoiu), de mizerie (altii). Cele trei unghiuri prin care e conturat personajul apar la un moment dat simultan, dand complexitate viziunii. Citind scrisorile lui Ladima in patul Emiliei, Fred descopera un om sensibil, naiv, duios. indragostit de o fiinta idealizata, plasmuire a mintii lui.

Interventiile Emiliei, vulgare si simpliste, demitizeaza profilul reiesit din scrisori. Fred corecteaza parerile Emiliei.

Intelectual cinstit, cu principii ferme de viata si etica profesionala, Ladima incearca sa evadeze din mizeria existentei cotidiene, traieste spiritual in alta lume, proiectandu-si visurile in viata.

Ca si Gheorghidiu, traieste intens tortura in propria constiinta. El isi accepta lucid destinul, se autoiluzioneaza, dar nu poate rezista. Pentru el, existenta e unicat.

Fred da o sugestie verosimila: "Socot ca el se amagea cu oarecare luciditate. imprumuta Emiliei tot ceea ce-i trebuie ca s-o poata iubi si o iubeste anume pentru ceea ce i-a imprumutat".

Deci Ladima se autoiluzioneaza constient. Ca si Gheorghidiu, el si-a rupt "axa sufleteasca". E un invins. Din orgoliu si-a lasat bani in buzunar (pentru a nu se crede ca din mizerie s-a sinucis) si o scrisoare de dragoste catre doamna T., femeie superioara (in total contrast cu vulgara Emilia).

Fred Vasilescu apare ca un fel de intersectie a tuturor celorlalte personaje (Pompiliu Constantinescu). Fred traieste prin memoria afectiva si recompune retrospectiv viata Emiliei, a lui Ladima, a doamnei T., a unchiului sau, politicianul Lumanararu. Fred era fiul unui mare industriar, Tanase Vasilescu (din primul volum) - aflam din notele din subsolul cartii. El era enigmaticul X de care era indragostita doamna T. Din convorbirea cu autorul, Fred ii lasa "aceea impresie unica de traire "adevarata", de sinceritate a vietii, de loialitate si delicatete".

Diplomat, aviator, jucator excelent de tenis, placut de femei, integrat si adaptat societatii in care traia (se opune din acest punct de vedere lui Ladima), el face parte din aceeaasi familie spirituala cu Ladima si Gheorghidiu (ina-daptat si infrant): si el iubeste si e convins ca nu e iubit, deci neimplinit, si el sfarseste enigmatic intr-un accident de avion. Caietul sau dezvaluie o fire hipersensibila.

Citirea scrisorilor lui Ladima il surprinde, dar il face sa-si rememoreze iubirea. si pentru Fred Vasilescu, dragostea este experienta fundamentala, cunoastere. Intalnirea cu doamna T. este un punct de referinta in existenta sa: "notiunea de normal eu nu o am decat comparand existenta mea de dinainte de a intalni pe doamna T. cu existenta mea de acum". Iubirea pentru doamna T. a dat

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

sens existentei sale, largindu-i sfera spirituala: "...nici nu banuiam atatea intelesuri cate imi sar in ochi de atunci incoace".

Prietenii il considera un "Don Juan". In realitate, Fred era un om de o mare delicatete si profunzime intelectuala (in comentariile directe ale autorului). Pentru doamna T. el este o enigma. Pentru Emilia este tanarul bogat, monden, care te poate introduce in societate. Deplin lucid in privinta pasiunii puternice pe care o traieste pentru doamna T, dar temandu-se, poate, de aceasta pasiune, Fred isi recunoaste iubirea altora, dar femeii nu-si poate marturisi dragostea, renuntand la ea, pentru ca, de fapt, Fred "sacrifica definitiv pasiunea pe altarul vanitatii: in loc sa se piarda pe sine, prefera s-o piarda pe ea... Fred n-a vrut sa devina sclavul erotic al doamnei T." (N. Manolescu).

Personalitatea lui Fred ramane misterioasa si enigmatica. In cel de al doilea epilog al romanului aflam ca Fred a murit intr-un accident de avion chiar a doua zi dupa ce predase manuscrisul.

Jurnalul lui Fred ajunge la doamna T., care afla ca fusese iubita tot atat de puternic cum il iubise ea, dar taina lui nu e dezvaluata, ea "merge poate in cea universala". Doamna T. este si ea o enigma. Pentru D., ea este o femeie exceptionala, iubita de "toti barbatii".

Pentru Fred, ea este unica, lucid ca este femeia vietii sale, de care fuge mereu, cu taina lui. si ea, ca si Fred, isi ascunde dragostea, simuland indiferenta. Scriitorul revine, insistent, asupra trasaturilor ei intime si de esenta care o individualizeaza, subliniindu-i farmecul insolit si superioritatea: "acea permanenta tensiune intelectuala", de obicei era "absenta si ganditoare, inregistrand interior si lin cele mai mici nuante ale clipei".

Iubirea a transfigurat-o, ca si pe Fred, traind si sim-tind la cotele cele mai inalte ale luciditatii interioare sentimentul deplin si devorant al dragostei: "niciodata n-a fost mai frumoasa ca la vreo cateva luni dupa inceputul iubirii noastre, cand parea exasperata de iubire... frumusetea ei avea in ea ceva absolut nepamantesc, transfigurat". Dragostea dintre Fred Vasilescu si doamna T. o cunoastem atat din partea barbatului, cat si din cea a femeii, fara sa fim "mult mai avansati in dezlegarea "enigmei" dragostei dintre Fred si doamna T, nici dupa ce ii ascultam pe amandoi" (N. Manolescu).

Scrisorile doamnei T., in care isi povesteste iubirea ei nefericita pentru Fred (numindu-l X) dezvaluie o fire sensibila, delicata si discreta, puternic interiorizata. Ea traieste intens, devastator sentimentul, "amestec de luciditate si febra", caracteristic lui Camil Petrescu.

Este un personaj feminin complex, viabil, cu toate i-maginile partiale obtinute prin relativizare.

Ladima ofera o imagine a Mariei T. Manescu in scrisoarea de adio. Autorul o prezinta in notele din subsolul cartii: "extrem de emotiva, alternand o sprinteneala nervoasa cu lungi taceri melancolice... Ca fizic, era poate mult prea personala ca sa fie frumoasa in sensul obisnuit al cuvantului".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Ea exprima feminitate si mister.

Emilia - pentru Ladima este o femeie frumoasa si talentata, uneori un copil cu suflet mare. Pentru Fred e suficienta si vulgara, falsa.

Infruntandu-se, oamenii se masoara intre ei, se definesc reciproc prin dimensiunile celuilalt.

Ceea ce reuseste Camil Petrescu sa puna in lumina prin aceasta structura e ca orice om e vazut diferit de fiecare din cei pe care-i intalneste, dintr-o imposibilitate a cunoasterii totale. Unghiurile de vedere se produc pentru a discerne cat mai precis adevarul despre personaj. Umanitatea apare astfel ca o lume complexa.

Titlul romanului este o metafora, semnificand nepotrivirea.

Sensul simbolic e cuprins in poemul cu acelasi nume al lui Ladima, din care intelegem structura contradictorie a lumii, a fiintei umane: "Eu, plin de bale si vascos, greu lupt / Alaturea din soare sa ma-nfrupt".

Intalnindu-se si confruntandu-se, indivizii se masoara si se diferentiaza; fiecare poate fi victima si calau, Procust sau victima lui Procust.

Sentimentul iubirii, ca forma a cunoasterii, poate fi si el un spatiu al nepotrivirii si al mutilarii. Ladima trebuie sa-si modeleze spiritul, ca sa-l aduca la dimensiunile sufletesti ale Emiliei, inferioara lui; Fred e dominat de ideea ca i se cere mai mult decat poate da in dragoste (considerand ca doamna T. este o fiinta de exceptie, care-l anihileaza in propria constiinta). Ladima, intelectualul superior traieste intr-o societate-Procust care-i amputeaza si-i mutileaza spiritul.

Eroii lui Camil Petrescu contin in structura lor o lume ideala careia nu-i gasesc corespondent in lumea reala. De aici drama fiecaruia.

Patul lui Procust este o adevarata arta poetica a romanului (T. Vianu).

Concluzii:

Patul lui Procust este o sinteza originala a formulelor estetice moderne.

Camil Petrescu este un analist lucid, utilizand observatia, introspectia, tehnica de jurnal. Asezarea in centrul romanului a eului, narator dar si personaj implicat - de aici continuitatea de ansamblu a perspectivei.

Autenticitatea si substantialitatea stau la baza gandirii estetice a lui Camil Petrescu (scriitorul insusi isi numeste romanul "dosar de existente" in subsolul primei pagini).

Anticalofilismul lui Camil Petrescu se regaseste in subsolul paginilor (discutia autorului cu doamna T. ilustreaza conceptia scriitorului: "Stilul frumos e opus artei").